

PRIKAZ NAUČNOG SKUPA
"ZAŠTITA PRAVA DETETA: 30 GODINA OD USVAJANJA
KONVENCIJE O PRAVIMA DETETA"

Zaokružene desetogodišnjice su obično povod za obeležavanje važnih događaja, ne samo zbog simboličkog značaja koji svaka decenija ima, veći zbog toga što je deset godina vremenski okvir u kome je realistično očekivati promene u određenoj oblasti. U slučaju Konvencije o pravima deteta obeležavanje tridesetogodišnjice ima jedno posebno značenje. Naime, ova međunarodna konvencija je i sama potpisana na dan tridesetogodišnjice usvajanja prethodne Deklaracije o pravima deteta, 20. novembra 1989. godine. Oba ova međunarodna ugovora iz oblasti ljudskih prava imaju značaj koji nadilazi normativne akte – oni su civilizacijske tekovine koje svedoče o neprekidnom toku procesa demokratizacije koji prevazilazi državne granice. O tome koliko je zalaganje u prihvatanju Konvencije o pravima deteta bilo široko prihvaćeno, govori i činjenica da su, uz izuzetak dve (SAD i Somalije), sve ostale članice Ujedinjenih nacija ratifikovale ovaj sporazum. Do danas ni jedan drugi ugovor nema veći broj ratifikacija.

U čast ovog jubileja u Novom Sadu je održana stručno-naučna konferencija koju su organizovali Kancelarija pokrajinskog zaštitinika građana – ombudsmana Autonomne pokrajine Vojvodine i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja iz Beograda, uz podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Skup je trajao dva dana, 29. i 30. oktobra 2019. godine, a centralni program se dešavao u Rektoratu Univerziteta u Novom Sadu. Osim naučne konferencije, upriličen je i izuzetan muzički program tokom svečanog prijema u Galeriji fresaka Matice srpske, u okviru kog je umetničkim izrazom prikazano kako se najbolje tekovine tradicionalnih vrednosti prožimaju i nadopunjavaju sa modernim idealom ljudskih prava.

Osnovni ciljevi konferencije su bili sumiranje rezultata Konvencije o pravima deteta, ocena stepena ostvarenosti dečijih prava, ukazivanje kako na doprinose, tako i na probleme u primeni ovog ugovora. Budući da Konvencija nudi sliku deteta kao pravnog subjekta i aktivnog učesnika u određivanju svog položaja, tražen je odgovor na pitanje koliko se stvarnost približila ovom visokom normativnom idealu. Osim toga, cilj je bio i da se ukaže na odgovornost koju svaki pojedinac u zajednici ima u zaštiti prava dece. Konačno, ovaj skup je ponudio učesnicima priliku i okvire za

uspostavljanje saradnje, razmenu iskustava i znanja kroz primere dobre prakse iz regiona i ostatka sveta.

Oba dana konferencije su bila organizovana tako da su jutarnje i popodnevne sesije bile namenjene izlaganjima učesnika, a termini između sesija okruglim stolovima. Tema prvog okrulog stola je bila uloga nezavisnih institucija i ustanova socijalne zaštite, a drugog uloga pravosudnih organa u zaštiti prava deteta. Na ukupno 41 tematsko izlaganje govorilo je 56 učesnica i učesnika iz Republike Srbije, Sjedinjenih Američkih Država, Kine, Rusije, Australije, Engleske, Norveške, Holandije, Italije, Rumunije, Mađarske, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije, Crne Gore.

Na početku prvog radnog dana, u okviru zvaničnog otvaranja skupa, reči dobrodošlice učesnicima su uputili organizatori Zoran Pavlović, pokrajinski zaštitnik građana, i Ivana Stevanović, direktorka Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja. Usledilo je obraćanje predstavnika institucija Republike Srbije i AP Vojvodine: Suzane Paunović, direktorke Kancelarije za ljudska i manjinska prava; direktora Pravosudne akademije Nenada Vujića, i potpredsednika pokrajinske Vlade i pokrajinskog sekretara za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne zajednice Mihalja Njilaša. Na kraju su skup pozdravili i predstavnici međunarodnih organizacija, zamenik šefa misije OEBS-a u Srbiji Džozef Melot i zamenica stalnog predstavnika UNICEF-a u Srbiji, Severina Leonardi, kao i dekan Univerziteta u Pečuju Fabian Adrian.

Radni deo prvog dana konferencije je započeo uvodnom rečju akademika dr Tibora Varadija, posle čega je predstavljeno 9 radova, uglavnom iz oblasti prava (otvorena pitanja građenja novog koncepta pravde za decu; dečija prava između Konvencije UN-a i Evropskog suda za ljudska prava; pravo dece na participaciju; postizanje načela hitnosti u sporovima vezanim za odnose dece i roditelja; pravo na nevinost), viktimologije (deca kao sekundarne žrtve porodičnog nasilja; diskriminacija i nasilje nad LGBT decom u Srbiji), sociologije (siromaštvo i dečija prava u Srbiji) i iskustava iz regiona (zaštita prava dece u BiH).

Popodnevna sesija je sadržala još 9 izlaganja, takođe iz oblasti prava (stav USA o ratifikaciji Konvencije; zaštita dece od krivičnih dela povezanih sa dečijom pornografijom; prava dece na pristup informacijama i privatnost; adekvatna obuka maloletnika lišenih slobode u cilju njihove reintegracije; krivično delo obljuje sa detetom; uloga nevladinog sektora u implementaciji prava deteta; dostignuća i izazovi u primeni Konvencije u promenljivom okruženju); iskustva iz regiona (tela koja učestvuju u krivičnom procesuiranju maloletnika u BiH), specijalne edukacije i rehabilitacije (zaštita dece sa smetnjama u razvoju) i pedagogije (prava dece u predškolskim ustanovama u Srbiji).

Tokom jutarnje sesije drugog dana prikazano je 11 radova: iz polja prava (uloga ombudsmana u zaštiti prava deteta; forenzičko intervjuisanje dece; zadržavanje dece migranata bez pratnje; otmica dece; nepravično oduzimanje deteta; uskraćivanje slobode i saslušavanje maloletnika), prava i sociologije (integracija dece migranata u

Srbiji), sudske prakse (maloletni prestupnici sa mentalnim poremećajima), iskustava iz regiona i sveta (Mađarska, Australija, Norveška).

Na poslednjoj sesiji izlagano je na 12 tema, među kojima je najviše bilo onih koje se tiču iskustava iz regiona i sveta (Rumunije, Hrvatske, Mađarske, NR Kine i Rusije), kao i prava (utvrđivanje identiteta deteta prilikom legalnog prelaska državne granice; zaštita interesa deteta; pravo na spajanje porodice; ranjivost dece migranata; mogućnosti pravne regulacije IP adrese u cilju sprečavanja seksualnih delikata; prava nerođene dece).

Sumirajući sva izlaganja i radove učesnika, može se zaključiti da je holistički pristup zaštite prava deteta od ključnog značaja. Takođe, istaknut je značaj intersektorskog pristupa i saradnje različitih državnih organa i institucija, nezavisnih institucija, slobodnih profesija (advokatura, mediji), naučnih, stručnih i nevladinih organizacija u daljem radu u ovom polju. Što se naučnih istraživanja tiče, pokazalo se da multidisciplinarni pristup donosi najkvalitetnije i najcelovitije rezultate, tako da se i dalje treba kretati u pravcu prožimanja različitih društvenih disciplina: krivičnog i građanskog prava, ljudskih prava, psihologije, sociologije, politikologije, pedagogije, socijalnog rada, specijalne edukacije i rehabilitacije i drugih.

Što se tiče zaključaka primenljivih na zaštitu prava deteta u Republici Srbiji, naglašeno je da samo jedinstven i koherentan pravni sistem može da pruži adekvatne okvire u ovom polju. Uz to je dodato i da je jačanje kapaciteta institucionalnog sistema i profesionalaca koji se bave ovom oblašću od ključnog značaja. Posebno je istaknut značaj jačanja kapaciteta institucija socijalne i zdravstvene zaštite u oblasti unapređenja fizičkog i mentalnog zdravlja dece.

Kao konačan rezultat ove naučne konferencije proistekla je publikacija u vidu 2. broja "Godišnjaka: Zaštita ljudskih prava - zaštita prava deteta" (u originalu na engleskom *Yearbook: Human Rights Protection - Protection of the Rights of the Child "30 Years after the Adoption of the Convention on the Rights of the Child"*). Knjiga obima 650 strana sadrži 36 radova ukupno 51 autora i koautora koji su učestvovali na Konferenciji. Svi radovi su na engleskom jeziku, osim jednog koji je na ruskom (Alternative krivičnoj odgovornosti maloletnika u ruskom krivičnom pravu, J. J. Pudovočkina i N. V. Genrih).

U skladu sa ciljevima i ambicijama koje prevazilaze akademsko polje, drugi važan ishod Konferencije bio je i potpisivanje sporazuma o saradnji između Pokrajinskog zaštitnika građana - ombudsmana i Ombudsmana za djecu Republike Srpske u oblastima naučno-istraživačkog rada, organizaciji zajedničkih savetovanja i kampanja, studijskih poseta i razmeni znanja i iskustava.

Andrej Kubiček

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd